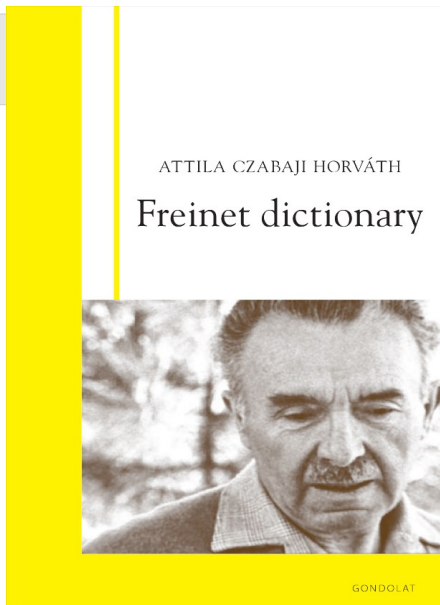

Szótár Freinet pedagógiájáról

Kéri Katalin*

DOI: 10.21549/NTNY.46.2024.3.7

Czabaji Horváth Attila (2023). *Freinet-szótár*. Gondolat Kiadó. ISBN 978 963 556 411 8

A francia származású tanító, pedagógiai reformer, Célestin Freinet (1896–1966) kétségkívül a 20. századi európai, mi több, az egyetemes neveléstörténet egyik legismertebb személyisége volt. Az 1920-as években kibontakozó pedagógiája, az 1930-as évektől Vence-ban működte-tett iskolája, a feleségével, Élise Lagier Brune-nel kidolgozott „technikái” évtizedek óta a kutatói érdeklődés fókuszában állnak. Munkásságának hatása máig tartó és jövőbe mutató, pedagógiai programja az iskolai környezet mellett az óvodai nevelés területén is világszerte számos helyen adaptálásra került.

Életművéről megszámlálhatatlanul sok könyv, tanulmány és előadás született, saját műveit pedig számos nyelvre lefordították. A *Fédération Internationale des Mouvements d'École Moderne* (FIMEM: Mo-

dern Iskolamozgalmak Nemzetközi Szövetsége) és az *Institut Coopératif de l'École Moderne* (ICEM: a Modern Iskola Szövetkezeti Intézete) világhálón elérhető oldalán külön Freinet-ről szóló aloldalt is szerkesztettek, számos eredeti forrás, tőle származó és róla szóló írás, életművét elemző szakirodalom, társaság, konferencia és filmfelvétel adataival. Freinet írásainak legteljesebb kiadása 1994-ben, két kötetben, Párizsban jelent meg, Madeleine Freinet szerkesztésében.

Magyarországon is több olyan kutató-fejlesztő szakember, neveléstörténész említhető, akik munkájukkal az elmúlt évtizedekben hozzájárultak ahhoz, hogy Freinet pedagógiája hazánkban is minél szélesebb körben ismertté váljon, és alkalmazásra is kerüljön. A pedagógiáját bemutató, annak felhasználási lehetőségeit vizsgáló munkák és kutatások száma az 1980-as évek közepétől vett nagyobb lendületet. Ehhez jó alapot adott a Tankönyvkiadónál 1982-ben Zípernovszky Hanna fordításában és utószavával magyarul is megjelent műve, *A Modern Iskola technikája*. 1985-ben Lengyel Péterné szerkesztett egy kötetet, *Freinet-dolgozatok* címmel. A Soproni Óvóképző Intézetben 1989-ben alakult meg egy kutatócsoport Eperjesy Barnabásné és Zsámboki Károlyné vezetésével, gyakorlatvezető óvodapedagógusok közreműködésével. Eredményeiről 1995-ben jelent meg a Nemzeti Tankönyvkiadónál a *Freinet itt és most* című könyv. Törekvéseiket 2015-ben kiadott, *Egy Freinet-személy óvodai innováció az 1990-es évek alternatív pedagógiai mozgalmában* című könyvében Kissné Zsámboki Réka részletesen bemutatta. 1990-ben Ősz Gabriella fordításában került kiadásra Michel Barré *Freinet és a Modern Nevelés. Egy modern nevelési rendszer és pedagógiai mozgalom történeti és tartalmi összefoglalása* című munkája, majd 1999-ben ugyancsak az ő fordításában, Szentlőrincen Freinet-től a *Máté mondásai*. A neves francia peda-

* Egyetemi tanár, Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar és Selye János Egyetem Tanárképző Kar, keri.katalin@uni-sopron.hu

gógus bemutatása természetesen helyet kapott neveléstörténészeink, Németh András, Pukánszky Béla és mások tankönyveiben, reformpedagógiákról írott munkáiban is.

Az itt bemutatásra kerülő szótárt készítő Czabaji Horváth Attila munkatársaival már 1990-ben szerkesztett egy *Freinet-vel könnyebb* című szöveggyűjteményt, majd 1999-ben Karczewicz Ágnessel egy *Freinet-évkönyvet*, mely a Magyar Freinet Alapítvány kiadásában jelent meg, valamint több tanulmányt is jegyez a témáról.

Freinet pedagógiája, a Freinet-mozgalom mára olyan szerteágazóvá vált, hogy az azzal foglalkozó kutatóknak, óvoda- és iskolafejlesztőknek egyáltalán nem könnyű eligazodni annak fő elveit, technikáját, fejlődés-, hatás- és recepciótörténetét illetően. Éppen ezért számos olyan kezdeményezést láthatunk (különösen francia nyelvterületen) amelyek megkönnyítik a tájékozódást. Ennek érdekében munkatársa és felesége, Elise Freinet már 1977-ben megjelentette a *L'itinéraire de Célestin Freinet* című művét. Patrick Geffard 2015-ben glosszáriumot készített, a fentebb említett ICEM munkatársai pedig 2018-ban kiadtak egy igen átfogó szótárt Freinet pedagógiájáról, Jean Houssaye professzor előszavával, akinek a nevéhez többek között számos, a világ neveléstörténetében kiemelkedő személy életrajzait egybefogó tanulmánykötet szerkesztése kötődik évezredünkben. A francia kötetben szereplő 154 címszó nagy részét nem elméleti szakemberek, hanem Freinet pedagógiájával dolgozó pedagógusok írták. Ebbe a sorba illeszkedik Czabaji Horváth Attila közelmúltban megjelent, magyar nyelvű, helyenként francia kifejezéseket is tartalmazó Freinet-szótára, mely csaknem 600 címszót tartalmaz. (Ezekről érdemes lett volna a 2018-as francia kiadvány mintájára egy ábécébe rendezett, a címszavak mellé a megjelenésük oldalszámát közlő mutatót is elhelyezni a könyvben, a könnyebb használat és jobb áttekinthetőség érdekében.)

A magyarországi kiadvány címszavai között egyrészt megtalálhatjuk a kifejezetten és szorosan Freinet pedagógiájához kötődő olyan kifejezéseket, mint az „életünk könyve” (*album de vie*), a „szabad szöveg(alkotás)” (*text libre*), a „szabad rajzolás” és „szabad festés”, a „kérdések ládája”, a „műhelysarok” (*atelier*), a „munkaterv” (*plan de travail*) fogalmakat. Szerepel továbbá a kötetben több, Freinet által írott mű rövid bemutatása. Informálódhatunk a könyvet lapozva a Modern Iskolák hálózatainak (ICEM, FIMEM) és más nagy, nemzetközi, oktatásüggyel és annak reformjával foglalkozó szervezetnek a munkájáról; francia és német reformpedagógiai folyóiratokról, valamint a Magyar Freinet Alapítványhoz kapcsolódó kiadványokról és tevékenységekről. Több olyan, a neveléstudomány különböző területein használt kifejezés is szerepel ebben a szótárban, amelyek nem csupán Freinet pedagógiájához köthetők, a szerző azonban igyekezett ezeket a francia pedagógus munkásságával, műveivel kapcsolatba hozni (a teljesség igénye nélkül néhány példa erre: állampolgári nevelés, autonómia, figyelem, iskola, játék, kutatás, önértékelés, tolerancia, vizsga stb.) A francia, Freinet pedagógiájához készített útmutatóktól és szótáraktól nagyrészt eltérően Czabaji Horváth Attila rövid életrajzi bemutatást nyújtó szócikkeket is összeállított Freinet elődeiről, kortársairól. Így kapott helyet a címszavak között például Rabelais, Baudouin, Bovet, Claparède, Decroly, Kerschensteiner, Key, Montaigne, Montessori, a magyarok közül Nagy László, Nemesné Müller Márta vagy a Freinet-ről hazánkban először hírt adó Nánay Béla rövid életrajza. A szócikkek végén a szerző az adott témához kapcsolódó szakirodalmi utalásokat is tett, megkönnyítve a további tájékozódást. A szócikkeket követő Utószó összegzi Freinet életútjának legfőbb állomásait, pedagógiájának csomópontjait.

A szótár végén két oldalas, 25 tételből álló, válogatott irodalomjegyzék található. Ennek az összeállítása vélhetően az alapján történt, ahogy a szócikkek elkészítéséhez leggyakrabban használt munkák kerültek a sorba. A 344. oldalon pedig szerepel egy 14 könyvet és tanulmányt említő, *Magyar nyelvű szakirodalmi ajánlás* című rész, melynek több adata már az irodalomjegyzékben is említésre került. Fontos és érdemes lett volna egy – legalább a hazai Freinet-irodalomra vonatkozóan – teljesebb, emellett a könyvészeti adatait nézve sokkal pontosabb bibliográfia összeállítása.

Áttekintve Czabaji Horváth Attila Freinet-szótárát, kijelenthetjük, hogy azt bizonnyal haszonnal forgathatják majd a téma iránt érdeklődő hazai olvasók, különösen is közülük azok, akik eredetiben nem tudják elolvasni a Freinet-pedagógiáról keletkezett, tetemes mennyiségű, a világhálón ma már többnyire teljesen szabadon elérhető, francia nyelvű szakirodalmat. Jó tájékozódást nyújt ez a könyv a Freinet-mozgalom és az azzal kapcsolatos magyarországi kutatások és fejlesztések eredményeiről is. Az adatgazdag, egymással szövevényes és szerves kapcsolatban álló szócikkeket tartalmazó szótár kiindulópontja lehet további kutatásoknak, segítője a pedagógusképzésben tanuló diákok tájékozódásának, erősítve kritikai gondolkodásukat, serkentve alkotói kedvüket.

Irodalom

---

1. Ballangó, J., Galambos R., Horváth H., A. & Staudinger, B. (1990). *Freinet-vel könnyebb. Szöveggyűjtemény*. Vitéz János Tanítóképző Főiskola.
2. Barré, M. (1990). *Freinet és a Modern Nevelés. Egy modern nevelési rendszer és pedagógiai mozgalom történeti és tartalmi összefoglalása*. Magyar Eszperantó Szövetség. (Ford.: Ósz, G.).
3. Eperjesy, B. & Zsámboki, K. (1995). *Freinet itt és most*. Nemzeti Tankönyvkiadó.
4. Freinet, C. (1982). *A Modern Iskola technikája*. Tankönyvkiadó. (Ford.: Zipernovszky, H.)
5. Freinet, C. (1994). *Œuvres pédagogiques*. Édition en deux volumes établie par Madeleine Freinet, introduction par Jacques Bens. Tome 1: L'éducation du travail – Essai de psychologie sensible appliquée à l'éducation Tome 2: L'école moderne française – Les dits de Mathieu – Méthode naturelle de lecture – Les invariants pédagogiques – Méthode naturelle de dessin – Les genèses. Ed. du Seuil.
6. Freinet, C. (1999). *Maté mondásai*. Kemény Gábor Iskolaszövetség. (Ford.: Ósz, G.)
7. Freinet, E. (1977). *L'itinéraire de Célestin Freinet. La libre expression dans la pédagogie Freinet*. Petit Bibliothèque Payot.
8. Geffard, P. (2015). Glossaire Techniques Freinet. Pédagogie Institutionnelle (T.F.P.I.). *Cliopsy*, 14, 117–124.
9. Horváth, H. A. & Karczewicz, Á. (1999). *Freinet-évkönyv*. Magyar Freinet Alapítvány.
10. Boncourt, M. & Mazurie, C. (coord.) (2018). *Dictionnaire de la pédagogie Freinet*. Préface de Jean Houssaye. ESF Sciences humaines.
11. Kissné Zsámboki, R. (2015). *Egy Freinet-szellemű óvodai innováció az 1990-es évek alternatív pedagógiai mozgalmában*. Edenscript.